

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N.
przy uczestnictwie V. M.
o ustanowienie kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu ,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 maja 2021 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Rejonowy w N.
postanowieniem z dnia 18 marca 2020 r., sygn. akt I Cz (...),

"Czy warunkiem złożenia skargi na orzeczenie referendarza
sądowego jest uprzednie złożenie wniosku o sporządzenie
uzasadnienia orzeczenia?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 grudnia 2019 r., I Co (...), referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w N. uwzględnił wniosek (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. o ustanowienie kuratora dla nieznanej z miejsca pobytu V. M. i zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawczynie koszty postępowania. Na postanowienie to, w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, wnioskodawczynie wniosła skargę. Postanowieniem z dnia 5 lutego 2020 r. Sąd Rejonowy w N. odrzucił skargę, wskazując, że w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 ze zm., dalej - „ustawa nowelizująca”), złożenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego powinno być poprzedzone wnioskiem o

sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego postanowienia. Jako podstawę prawną odrzucenia skargi Sąd wskazał art. 369 § 1 w związku z art. 373 § 1, art. 397 § 3 i art. 398²⁴ k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu skargi, skierowanym do Sądu Rejonowego w N., wnioskodawczyni zarzuciła, że brak uprzedniego wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie postanowienia z uzasadnieniem nie stanowi podstawy do odrzucenia skargi na orzeczenie referendarza sądowego.

Rozpoznając zażalenie Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że w ustawie nowelizującej przyjęto jako zasadę, iż postanowienia wydawane na posiedzeniu niejawnym i podlegające zaskarżeniu są uzasadniane wyłącznie na wniosek. W konsekwencji zmieniono art. 394 § 2 k.p.c., który obecnie stanowi, że termin do wniesienia zażalenia wynosi tydzień od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. Z brzmienia art. 398²² § 2 k.p.c. zdaje się jednak wynikać, że strona może złożyć skargę na orzeczenie referendarza sądowego niezależnie od tego, czy żądała uprzednio sporządzenia uzasadnienia postanowienia. Budzi to wątpliwości w zestawieniu z argumentami systemowymi dotyczącymi uzasadniania postanowień (art. 357 § 2¹ w związku z art. 394 § 2 k.p.c.) i ogólną regułą nakazującą stosować do skargi na orzeczenie referendarza sądowego odpowiednio przepisy o zażaleniu (art. 398²⁴ k.p.c.).

Wątpliwościom tym Sąd Rejonowy dał wyraz w przedstawionym zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozstrzyga wyłącznie zagadnienia powstałe przy rozpoznawaniu apelacji, ewentualnie - zgodnie z art. 397 § 3 k.p.c. - przy rozpoznawaniu zażalenia, a podjęta uchwała wiąże sąd w danej sprawie (art. 390 § 2 k.p.c.). Wynika z tego, że musi istnieć związek między rozstrzygnięciem zagadnienia prawnego a wynikiem postępowania wszczętego środkiem odwoławczym. Zagadnienie prawne nie może mieć charakteru abstrakcyjnego, oderwanego od przedmiotu orzekania; przeciwnie - uzyskana odpowiedź, niezależnie od jej ogólniejszego znaczenia, powinna służyć rozstrzygnięciu sprawy toczącej się przed pytającym sądem (por. np.

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 9, z dnia 17 kwietnia 2009 r., III CZP 10/09, niepubl., i z dnia 5 stycznia 2011 r., III CZP 110/10, niepubl.). Wymaganie związku między przedstawianym zagadnieniem prawnym a wynikiem postępowania nie jest spełnione m.in. wtedy, gdy środek zaskarżenia, przy rozpoznawaniu którego wyłoniło się zagadnienie prawne, jest niedopuszczalny, a jeżeli zagadnienie dotyczy jego dopuszczalności - gdy niedopuszczalność ta wynika z innych przyczyn niż przedstawione do oceny Sądowi Najwyższemu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1997 r., III CZP 55/97, niepubl., z dnia 12 czerwca 2002 r., III CZP 33/02, OSNC 2003, nr 5, poz. 62, z dnia 10 maja 2007 r., III CZP 32/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 63, i z dnia 21 grudnia 2017 r., III CZP 80/17, niepubl.).

Przedstawiając zagadnienie prawne Sąd Rejonowy nie rozważył charakteru prawnego postanowienia referendarza sądowego, które zostało zaskarżone skargą, ani też postanowienia Sądu, którego zaskarżenie zainicjowało postępowanie zażaleniowe.

Z materiału sprawy wynikało, że skarga została wniesiona na postanowienie referendarza sądowego, którym ustanowiono kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu, przy czym zaskarżeniem objęto zawarte w tym postanowieniu orzeczenie o kosztach postępowania. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje wtedy, gdy rozstrzygnięcie referendarza, gdyby zostało wydane przez sąd, podlegałoby zaskarżeniu zażaleniem (art. 398²² § 1 k.p.c.). Postanowienie sądu o ustanowieniu kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu (por. art. 143 k.p.c.) nie podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia (art. 394 § 1 i art. 394^{1a} k.p.c. *a contrario*), a tym samym nie przysługuje również skarga na postanowienie referendarza sądowego w tym samym przedmiocie.

Postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów postępowania może z kolei podlegać zaskarżeniu skargą (art. 398²² § 1 w związku z art. 394 § 1 pkt 6 k.p.c.), jednakże skarga taka, zgodnie z art. 398²³ § 1 k.p.c., nie ma anulacyjnego charakteru i podlega rozpoznaniu przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o zażaleniu przez sąd działający jako sąd drugiej instancji

(art. 398²³ § 3 k.p.c.). To zaś prowadzi do wniosku, że postanowienia sądu zapadające w postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia skargi o takim charakterze, w tym postanowienie o odrzuceniu skargi ze względu na jej niedopuszczalność, należy traktować jako pochodzące od sądu drugiej instancji (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r., III CZP 81/15, OSNC 2016, nr 12, poz. 143 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., II PZ 34/17, niepubl.). W konsekwencji wydane w tych warunkach postanowienie o odrzuceniu skargi na orzeczenie referendarza, jako wydane przez sąd drugiej instancji, jest niezaskarżalne (art. 394² k.p.c. *a contrario*). W przypadku tym nie ma zastosowania art. 394^{1a} § 1 pkt 13 k.p.c., ponieważ przepis ten umożliwia zaskarżenie zażaleniem postanowienia o odrzuceniu skargi na orzeczenie referendarza sądowego wydanego przez sąd pierwszej instancji (art. 394^{1a} § 1 *in initio* k.p.c.).

Także zatem jeżeli za przedmiot zaskarżenia skargą na orzeczenie referendarza sądowego uważać *in casu* rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, w oderwaniu od przedmiotu orzeczenia, w związku z którym postanowienie to zostało wydane (ustanowienie kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu), przedstawione zagadnienie nie spełniało wymagania koniecznego związku między jego rozstrzygnięciem a wynikiem postępowania zażaleniowego. Wynikało to z faktu, że postępowanie, w którym doszło do przedstawienia zagadnienia prawnego, zostało zainicjowane zażaleniem na postanowienie, które - jako wydane przez sąd drugiej instancji (art. 398²³ § 3 k.p.c.) - nie podlega zaskarżeniu zażaleniem.

Ubocznie należało zwrócić uwagę, że kurator dla osoby nieznanej z miejsca pobytu, o którym mowa w art. 143 k.p.c., jest ustanawiany w ścisłym związku z postępowaniem rozpoznawczym w sprawie, w której kurator ma podejmować czynności (art. 146 k.p.c.). Postępowanie o ustanowienie kuratora ma w tym przypadku charakter akcesoryjny względem postępowania rozpoznawczego w sprawie głównej, a rozstrzygnięcie o kosztach tego postępowania zależy od wyniku sprawy głównej. W konsekwencji o kosztach tych, zgodnie z zasadą koncentracji orzekania o kosztach, sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, dla której kurator został ustanowiony (art. 108 § 1 k.p.c.),

także wtedy, gdy do ustanowienia kuratora doszło przed wszczęciem postępowania w tej sprawie.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

jw